

ВІДГУК

офіційного опонента Лопатченко Інни Миколаївни
про дисертаційне дослідження Намазової Юлії Ісмаїлівни на тему: «Розвиток
державної гендерної політики України в умовах децентралізації», що
представлене на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281
Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки.

У сучасному світі гендерна політика як важливе завдання розвитку суспільства знаходиться на порядку денному більшості країн. У процесі інтеграції України до європейського простору особливо актуальним є вивчення європейського досвіду подолання реальних перешкод на шляху розвитку державної гендерної політики. Питання важливе, оскільки досвід кожної окремої європейської країни щодо запровадження принципу гендерного аспекту у сферу державного управління концентрується навколо характерних для конкретного соціокультурного середовища усталених ментально-етнічних і гендерних домінант. У цьому разі необхідними є аналіз і наукове обґрунтування адекватної потребам українського суспільства інноваційної моделі державної гендерної політики, яка б корелювала з новаторською ідеєю гендерної рівності при врахуванні притаманних українському народові історико-культурних особливостей та сучасних умовах децентралізації влади.

Незважаючи на те, що у світі дослідженням у напрямі гендерної паритетності приділяється дедалі більше уваги, в Україні це питання залишається одним з маргінальних сегментів у науці державного управління. І для такого явища є підстави як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, серед яких: певна новизна проблематики для нашого суспільства і науки в цілому, історичний спадок розвитку суспільства та публічного управління з домінуванням патріархальних відносин, необхідність концептуальної і практичної самоідентифікації гендерних досліджень за сучасних умов розвитку державної політики на засадах гендерної паритетності.

Віддаючи належне дослідженням теоретичних і прикладних аспектів проблеми, Намазова Ю.І. відзначає недостатність наукового обґрунтування напрямків вирішення проблем гендерного інтегрування та інклюзивного розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. Актуальність цієї проблеми є ще більш вираженою в умовах воєнного стану в Україні, що створює додатковий спектр проблем та посилює гендерні розриви. У цьому контексті актуальність рецензованого наукового дослідження на тему: «Розвиток державної гендерної політики України в умовах децентралізації» зумовлена тим, що її авторка пропонує шляхи вирішення окремих проблем у розвитку державної гендерної політики в умовах децентралізації.

Свідченням фундаментальності й актуальності роботи є її зв'язок із науковим дослідженням кафедри публічного управління і менеджменту

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теоретико-методологічні та практичні аспекти публічного управління суспільними процесами в Україні».

Актуальність основних положень та рекомендації дисертаційного дослідження Намазової Ю.І. додатково підтверджено впровадженням їх у діяльність органів публічного управління при розробці заходів із протидії різним формам дискримінації у процесі виконання державних та місцевих програм соціального захисту в період воєнного стану, що підтверджено довідкою про впровадження результатів дисертаційного дослідження №08/00/008/70692 від 17.11.2023 р., виданою Департаментом соціальної політики Вінницької міської ради; у процесі підготовки фахівців із публічного управління та адміністрування, навчання за відповідними програмами підготовки, забезпечення належних умов професійного розвитку жінок, які працюють у державних органах та органах місцевого самоврядування, та розробки програм профільного підвищення кваліфікації на основі інтеграції компетентностей гендерного спрямування, що підтверджено довідкою про впровадження результатів дисертаційного дослідження №06/38 від 26.12.2023 р. виданою Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського та довідкою про впровадження результатів дисертаційного дослідження виданою Управлінням Державної Міграційної Служби у Вінницькій області; для забезпечення рівних можливостей жінок і чоловіків у роботі органів публічного управління та адміністрування, а також у процесі надання адміністративних послуг державними установами та органами державної влади, що підтверджено довідкою про впровадження результатів дисертаційного дослідження № 0200-08-8/113074 від 15.11.2023 р. виданою Головним управлінням Пенсійного фонду України у Вінницькій області.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дослідженні забезпечується застосуванням обґрунтованої методології, адекватній меті та завданням дослідження, специфіці об'єкта і предмета дослідження; застосуванням необхідного комплексу методів; коректною кількісною обробкою та якісним аналізом, а також практичним впровадженням дослідницьких результатів, що засвідчує достовірність та обґрунтованість отриманих наукових результатів.

Наукові результати, що одержані в дисертаційному дослідженні, висновки (загальні та за окремими розділами) достовірні та мають доказову базу, засновану на результатах Обґрунтованою й логічно завершеною є структура дисертації, зміст якої ґрунтовно презентовано в анотаціях українською і англійською мовами, вступі, трьох розділах з підрозділами, висновках, додатках, списках використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 282 сторінки, з них основного тексту – 237 сторінок. Дисертація містить 12 таблиць, 22 рисунки.

Стиль викладу матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність її сприйняття, що відповідає сучасним вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня

доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування.

На позитивну оцінку заслуговує зміст кожного розділу дисертаційної роботи, що чітко підпорядковані меті та завданням дослідження, а підсумками є сформульовані дисертанткою ґрунтовні наукові висновки та пропозиції.

Достовірність і новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень забезпечена насамперед ґрунтовністю, різноманітністю і достатньою повнотою, що забезпечено достатньою джерельною базою, яка включає 291 найменування, серед яких 55 іноземних, що свідчить про інформативність та ґрунтовність здійсненого теоретичного аналізу і вивчення проблеми в українському й зарубіжному науковому вимірах. Структура і кількість опрацьованих літературних джерел засвідчують глибину проведеного дослідження, авторка посилається, як на класичні наукові доробки вчених, так і на сучасних, дискутує і пропонує власне бачення досліджуваної проблеми, категоріального апарату та підходів до її розв'язання.

У цілому це дало змогу Юлії Ісмаїлівні **вперше** визначити та теоретично обґрунтувати авторську модель інституційної архітектури інклюзивної моделі розвитку територіальних громад у складі якої автором запропоновано створення та залучення до процесу розвитку державної гендерної політики в умовах децентралізації консультативно-дорадчих органів у формі місцевих гендерних рад та узагальнено відповідну «дорожню карту» апробації даної моделі; **удосконалити** процес розвитку державної гендерної політики в умовах децентралізації шляхом інтегрування на рівні територіальних громад комплексу заходів: гендерний аналіз, оцінка гендерного впливу, гендерний аудит, гендерне навчання, інформаційно-просвітницькі кампанії із питань гендерної рівності, гендерночутливий рекрутинг, гендерно орієнтоване бюджетування, сприяння гендерно-рівному робочому середовищу для чоловіків та жінок; склад чинників, що перешкоджають досягненню гендерної рівності в умовах децентралізації, який доповнено комплексом гендерних дискримінант серед яких встановлено домінування анцестральних суспільних стереотипів із умовно есенціальним характером впливу; науково-практичні рекомендації для місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування щодо розвитку місцевої гендерної політики, зокрема за рахунок удосконалення освітньої складової підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування і включення до складу освітніх програм гендерночутливих компетентностей. Заслужують на **подальший розвиток** пропозиції здобувачки стосовно інноваційно-орієнтованої візії розвитку державної гендерної політики в умовах децентралізації у формі гендерно орієнтованого врядування та модель застосування методу «Прориву» як перспективного інструменту розвитку гендерно орієнтованого врядування в умовах децентралізації в Україні.

Вважаємо коректним формулювання зазначених елементів наукової новизни що віддзеркалюють відмінності між уже відомими положеннями й орієнтують на результати, яких можна досягти через їх використання на практиці; їх кількість і кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам, що ставляться до дисертацій доктора філософії.

За темою дисертації опубліковано 16 наукових праць, у тому числі: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у зарубіжних науково-періодичних виданнях та 8 тез у матеріалах науково-практичних конференцій. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується апробацією результатів дослідження. Основні положення представлено на восьми науково-практичних конференціях всеукраїнського та міжнародного рівнів, що сприяло поширенню ідей дослідження, актуалізації досліджуваної дисертанткою феномену та забезпечило формування її як перспективного дослідника, здатного донести власні наукові здобутки як до української, так і до зарубіжної наукової спільноти.

Наукові праці Намазової Юлії Ісмаїлівни відповідають п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. та повністю відображають зміст та результати дисертаційного дослідження.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо векторів розвитку державної гендерної політики в умовах децентралізації.

Відповідно до мети дисертанткою визначено основні вихідні положення (завдання, об'єкт, предмет, методологічну і теоретичну основу, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів), які є логічними, взаємопов'язаними, вираженими й обґрунтованими.

Проведений аналіз змісту роботи та основних положень дисертації Намазової Юлії Ісмаїлівни дає підстави стверджувати, що науковий та понятійний апарат дослідження визначено відповідно до вимог до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання логічно сформульованих дисертанткою завдань дослідження, для розв'язання яких було використано комплекс оптимальних методів дослідження, а саме: аналізу та синтезу – при оцінюванні сучасного стану досліджень гендерної проблематики, аналізі змісту дефініцій «державна гендерна політика» і «механізми розвитку державної гендерної політики»; порівняльно-правовий метод – для вивчення інституційних та правових аспектів розвитку державної гендерної політики в умовах децентралізації та тенденцій її реалізації; формально-логічний метод – для з'ясування механізмів оцінювання ефективності державної гендерної політики; структурно-функціональний метод – у виявленні сучасних досягнень гендерного інтегрування в умовах децентралізації; метод

модельовання – для напрацювання практичних рекомендацій щодо інклюзивної моделі розвитку територіальних громад; статистичний та графічний методи – для здійснення аналізу результативності державної гендерної політики в умовах правового режиму воєнного стану. У процесі написання дисертаційної роботи було також використано комплексний підхід до методологічної основи проведених досліджень, що дало змогу забезпечити системність у вивченні визначеної проблематики та досягненні поставлених завдань.

Отже, дисертаційне дослідження Намазової Юлії Ісмаїлівни характеризується науково вивіреною структурою, розв’язує визначене коло дослідницьких завдань і розкриває найбільш істотні результати у процесі досягнення дослідницької мети. Це характеризує здобувачку як самостійну науковицю, що оволоділа методологією наукової діяльності та здатна до самостійних наукових досліджень.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом. Дисертаційна робота «Розвиток державної гендерної політики України в умовах децентралізації» виконана на високому науково-методичному рівні, характеризуються послідовністю, структурованістю та логічністю викладу. Основний текст дисертації логічно та чітко взаємоузгоджений зі змістом та повністю охоплює головні складові досліджуваної проблеми. Дисертанткою послідовно та ґрунтовно розкрито основні завдання дослідження, що були сформульовані на початку наукового пошуку авторки та зроблено відповідні висновки.

Позитивно оцінюючи як наукову, так і практичну значущість здобутих результатів дослідження, акцентуємо на тому, що основні теоретичні положення та практичні напрацювання та окремі додатки можуть бути використані в освітньому, науковому та практичному напрямках. Цінним є ретельний аналіз як української нормативно-правової бази із розвитку державної гендерної політики в умовах децентралізації, так і світовий досвід інституційного та правового забезпечення державної гендерної політики на місцевому рівні. На окрему увагу заслуговує узагальнена інституційна система моделі інклюзивного розвитку громад із забезпечення та створення умов інклюзивного розвитку в умовах децентралізації.

В цілому дисертаційна робота Намазової Юлії Ісмаїлівни є завершеним цілісним дослідженням з чіткою структурою, логічним та послідовним викладом матеріалу. Оформлення дисертації відповідає вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р.

Відсутність порушення академічної доброчесності. За результатами перевірки ознак академічного плагіату або інших порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих

дисертанткою результатів дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання, врахування яких посилює високий рівень викладу наукового матеріалу:

1. Доцільно було б розширити спектр наукового вивчення перспектив розвитку державної гендерної політики в умовах децентралізації також у розрізі державної регіональної політики, а не лише місцевої.

2. Наукову цінність дослідження підвищив би більш глибокий аналіз результатів проведеного здобувачкою соціологічного дослідження та публікація авторських міркувань щодо одержаних результатів.

3. Практичну цінність наукового дослідження доцільно було б посилити більш розлогим обґрунтуванням новизни наукових пропозицій із створення гендерних рад та їх впливу на підвищення результативності державної гендерної політики (дослідженої у п. 2.3.) в умовах військової агресії російської федерації.

Висновки. Отже, представлена дисертаційна робота Намазової Юлії Ісмаїлівни на тему: «Розвиток державної гендерної політики України в умовах децентралізації» подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування є цілісною, самостійно виконаною, завершеною науковою працею; містить нові, раніше не захищені, науково-обґрунтовані результати та висновки, які в сукупності розв'язують актуальні завдання.

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. (із змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Зазначені зауваження до змісту дисертації не применшують її наукової цінності, практичного значення та новизни.

З урахуванням вищевикладеного, вважаю, що Намазова Юлія Ісмаїлівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Офіційний опонент:

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного адміністрування
у сфері цивільного захисту
Національного університету
цивільного захисту України

І. М. Лопатченко